

УДК 336.71.003.12(560)

Екрем Туфан (Туреччина), Бахаттін Хамарат (Туреччина), Мірела Крісті (Румунія),  
Лаура Джіурка Васілеску (Румунія)

## Оцінка діяльності вітчизняних та іноземних банків у Туреччині за допомогою використання фінансових коефіцієнтів

У багатьох літературних джерелах стверджується, що іноземні банки мають кращу продуктивність, ніж вітчизняні. Це можна пояснити або більшими глобальними знаннями, або вищим професіоналізмом при проведенні банківських операцій. З іншого боку, ознайомлення з культурою держави також може бути шансом вітчизняних банків підвищити свою ефективність. У даній роботі проаналізовано діяльність турецьких банків шляхом використання фінансових коефіцієнтів та з урахуванням вітчизняної й іноземної форми власності. Банки класифіковано за показниками продуктивності. Для цього було використано аналіз основних компонентів (principal components analysis) та дискримінантний аналіз (discriminant analysis).

**Ключові слова:** банківська система Туреччини, фінансові коефіцієнти, аналіз основних компонентів, логістична регресія.

### Вступ

Протягом останніх двадцяти років країни, економічні системи яких перебувають на стадії становлення, стали відкритими для прямої іноземної участі через привласнення вітчизняних фінансових установ, які переважають у банківських системах. Є докази як позитивного, так і негативного впливу участі іноземних фірм на функціонування банківської системи та економіки в цілому.

Деякі вчені переконані, що іноземна участь у банківській системі підвищує якість банківських послуг та економічну стабільність, а також приносить нові технології, капітал, досвід та методи оцінки кредитної діяльності. Клаессенс та ін. (2001) вивчали ступінь та вплив присутності іноземних установ на вітчизняних банківських ринках. Вони використали 7.900 результатів вивчення діяльності банків з 80 країн за період 1988-1995 рр. Особливого аналізу вони піддали те, наскільки різняться чистий процентний дохід банку, адміністративні витрати, виплачені податки та прибутковість у іноземних та вітчизняних банках. Автори виявили, що іноземні банки мають вищі прибутки, ніж вітчизняні організації, у країнах, що розвиваються, але зовсім протилежну картину можна спостерігати у розвинутих державах. Вчені також стверджують, що збільшена присутність іноземних банків пов'язана зі зниженням прибутковості та межі доходності вітчизняних банків.

Леслінк та співавтори (2004) проаналізували короткостроковий вплив входу іноземних банків на поведінку вітчизняного банківського сектора. Спершу вони взяли відношення числа іноземних банків до кількості усіх банків приймаючої краї-

ни. Потім використали частку активів іноземних банків у загальній вартості активів банківського сектора країни. Цей показник оцінює розмір іноземних банків порівняно з їхніми вітчизняними аналогами. Далі автори обрали змінні, що оцінюють дохід, прибуток та витрати внутрішніх банківських організацій. Вчені виявили, що на нижчих рівнях економічного розвитку вхід іноземних банків загалом пов'язаний з вищими витратами та межею доходності (надбавки). На вищих рівнях цей ефект не є таким чітким. Вхід іноземних банків або супроводжується спадом цін, прибутковості, або не пов'язаний зі змінами цих змінних вітчизняних банків.

Хасельман (2006) проаналізував вплив іноземних банків на розвиток країни з перехідною економікою та виявив, що висока ринкова частка іноземних банків у країнах з перехідною економічною системою має позитивний ефект. Автор також відзначив, що іноземні банки відіграють стабілізуючу роль на кредитних ринках та підтримують їхню кредитну базу у часи фінансової нестабільності. Таким чином, немає доказу фінансової слабкості, спричиненої іноземними банками.

Крафт та ін. (2006) займались вивченням питань приватизації, входу іноземних банків та ефективності банківської діяльності у Хорватії з 1994 по 2000 рік. Вони оцінили функцію витрат за Фур'є та виявили, що нові приватні та приватизовані банки, всупереч деяким очікуванням, не відзначаються найвищою ефективністю протягом більшого проміжку досліджуваного періоду. Приватизація також не має миттєвого впливу на покращення ефективності. Іноземні банки мають значно кращі показники ефективності, ніж усі категорії вітчизняних банків.

Теннант та Кіртон (2007) оцінили вплив іноземних прямих інвестицій та фінансових криз, проаналізувавши результати інтерв'ю, проведеного

серед менеджерів підприємств Ямайки. Вони надали певний доказ того, що фінансові установи, які перебувають в іноземній власності, можуть бути менш ефективними, ніж вітчизняні, в плані розміщення ресурсів. Вчені також заявили, що вітчизняні фінансові установи мають тенденцію підтримувати свій канал росту більшою мірою, ніж установи, які перебувають у іноземній власності. Іноземні ж банки демонструють схильність звинувачувати за свою низьку продуктивність у плані розміщення ресурсів фактори, які перебувають поза межами їхнього контролю, чого не можна сказати про вітчизняні установи, які вживають заходів для виправлення ситуації.

Бергер (2007) оглянув результати 100 досліджень, де порівняно ефективність вітчизняних та іноземних банків, розділивши ці роботи на три категорії: (1) порівняння ефективності діяльності банків у різних країнах за допомогою використання спільної межі, (2) порівняння ефективності банків у різних країнах шляхом використання національних особливостей та (3) порівняння ефективності іноземних банків по відношенню до показників вітчизняних банківських організацій всередині однієї країни з використанням однакових національних особливостей. Автор стверджує, що переваги та недоліки є значними та суттєво відрізняються, що залежить від того, є приймаюча країна розвинутою державою чи тією, що розвивається.

### **1. Роботи турецьких авторів, присвячені вивченню діяльності вітчизняних та іноземних банків**

Гунгьор (2007) проаналізував фактори, які впливають на прибутковість банків, використавши панельні дані з 29 банків, розташованих у Туреччині, протягом 1990-2005 рр. Згідно з результатами дослідження, як мікро-, так і макрофактори суттєво впливають на прибутковість банківських установ, і всі фактори, за винятком змінної операційних витрат, здійснюють подібний вплив на рентабельність вітчизняних та іноземних банків.

Турецькі державні та приватні банки, а також іноземні банківські установи продемонстрували різні фінансові показники. Це підтвердили Унсал та Думан (2005), які проаналізували 32 державні, приватні та іноземні банки з Туреччини, використовуючи факторний аналіз (аналіз дії окремих факторів). Вони виявили, що державні банки демонструють кращі фінансові коефіцієнти, ніж інші банківські установи. Єдиним винятком стало відношення власного капіталу до загальної суми активів у першій половині 2003 року, тоді як приватні банки зайняли другу половину.

Унсал та Гулер використали альтернативні методи класифікації банків за даними за 1997-2003 рр. та вказали на те, що класифікація та метод логістичної регресії є більш ефективними за дискримінантний аналіз.

Ісік та Хассан (2002) проаналізували вплив розміру банку, продуктивності, методики управління та форми власності на ефективність витрат та альтернативних прибутків турецьких банків, використавши метод стохастичної межі. Вони виявили, що середня ефективність альтернативних прибутків складає 84% для банків Туреччини, а рівень зв'язку між ефективністю витрат та прибутків є дуже низьким.

### **2. Дані та методологія**

У роботі проаналізовано діяльність 17 вітчизняних та 8 іноземних депозитних банків, розташованих у Туреччині. Автори використали аналіз основних компонентів (РСА) – *principal components analysis*) даних за 2006 рік. Далі було застосовано метод логістичної регресії, щоб дослідити, чи банки коректно класифіковані. Матриця даних включає різноманітні індикатори, такі як балансові показники, якість активів, ліквідність, прибутковість, структура доходів та витрат, частка банківського сектора, частка групи та показники діяльності. Опис використаних коефіцієнтів та перелік банків, включених до набору даних, представлені у додатку. Інформацію взято з бази даних Центрального банку Туреччини.

Метод РСА одночасно оцінює в кількісному відношенні змінні, знижуючи ступінь багатомірності даних. Мета РСА – звужити початкову сукупність змінних до меншого набору взаємно незалежних компонентів, які представляють більшість інформації, знайденої у вихідних змінних. Даний метод є найбільш корисним у випадках, коли велика кількість змінних стоїть на заваді ефективному тлумаченню відносин між об'єктами.

Шляхом використання фінансових коефіцієнтів одиниці  $p$  та за допомогою аналізу основних компонентів (РСА) вивчено 25 банків. Щоб обчислити основні компоненти фінансових коефіцієнтів банків, які є в матриці даних  $X$ , використано характеристичні значення та характеристичні вектори кореляції чи матриць коваріантності. Основні компоненти обчислені як ранжування характеристичних значень за розміром.

Логістична регресія – метод, який використовується для визначення причинно-наслідкових відносин з пояснювальними змінними, де змінна реакції спостерігається в бінарній, потрійній та комплексній категоріях. Головна ідея логі-

моделі – функція логістичного розподілу – продемонстрована нижче:

$$P_i = Pr(Y = 1 | X_i) = \frac{1}{1 + e^{-(\beta_1 + \beta_2 X_i)}} \quad (1)$$

де  $\beta_1, \beta_2$  – коефіцієнти регресії.

Що стосується фінансових коефіцієнтів, то, за припущенням авторів статті, вони є однаковими в іноземних банках. Таким чином, треба було перевірити, чи належать вони до тієї самої групи. Якщо іноземні банки потрапили до групи “іноземні банки”, можна припустити, що їх ефективність та продуктивність є однаковими. Це саме стосується і вітчизняних банківських установ. У цьому випадку іноземні банки повинні бути в групі іноземних банків, тоді як вітчизняні організації мають належати до групи “вітчизняні банки”. Отже, можна припустити, що класифікація банків є коректною. Якщо вірити літературі про те, що показники продуктивності іноземних банків є кращими за показники вітчизняних бан-

ківських організацій, то група “іноземні банки” представляє успішні банки, тоді як група “вітчизняні банки” демонструє нижчі показники ефективності.

Отже, нижче представлено гіпотезу з урахуванням того, що іноземні банки є більш продуктивними за вітчизняні.

$$C_i = \begin{cases} 0, & \text{група вітчизняних банків} \\ 1, & \text{група іноземних банків} \end{cases} \quad (2)$$

### 3. Результати

У якості першого кроку було визначено групи вітчизняних та іноземних банків та перевірено, чи правильною була класифікація (тобто, чи потрапили банки до своїх груп). В таблиці 1 показано цю ситуацію з класифікацією банків. Як свідчать дані таблиці, деякі іноземні банки не потрапили до своєї групи, тобто, групи “іноземні банки”. Це ж стосується і вітчизняних установ.

Таблиця 1. Класифікація банків

Банки	Групи коефіцієнтів											Загалом
	Вітчизняні: 0 Іноземні: 1	Коефіцієнт кон- центрації влас- ного капіталу	Балансові показ- ники	Коефіцієнти якості активів	Коефіцієнти ліквідності	Прибутковість	Структура при- бутків та ви- трап	Частка у секторі	Частка у групі	Показники фліпа- ле банків	Показники діяль- ності	
Ziraat Bank	0			X								1
Halk Bank	0											
Vakıfbank	0											
Adabank	0									X		1
Akbank	0			X								1
Alternatif Bank	0											
Anadolubank	0											
Oyak Bank	0							X	X			2
Şekerbank	0											
Tekfenbank	0											
Tekstil Bank	0	X										1
Turkish Bank	0											
Turkland Bank	0	X										1
Türk Ekonomi Bank	0		X							X		2
Garanti Bank	0			X						X		2
İş Bank	0											
Yapı ve Kredi Bank	0											
Arap Türk Bank	1					X		X	X			3
Citibank	1	X		X	X			X	X			5
Denizbank	1		X	X	X	X		X	X	X		7
Deutsche Bank	1			X				X	X			3
Finansbank	1	X	X	X	X	X						5
Fortis Bank	1		X		X	X		X	X	X		6
HSBC Bank	1				X							1
Millennium Bank	1				X			X	X			3

Таблицю 1 можна розглядати як матрицю, що складається з колонок та рядів. Якщо читати по колонках, то кожне Х вказує на те, що банки не можуть бути поміщені до правильної групи в плані фінансового коефіцієнта. Наприклад, що стосується коефіцієнта концентрації власного капіталу, Tekstil Bank та Turkland Bank не можуть бути поміщені до категорії “внутрішні банки” як вітчизняні установи, а Citibank та Finansbank не можуть увійти до групи “іноземні банки” як іноземні банківські установи. Якщо ж читати по рядках, то кожний знак Х вказує на те, що банк поміщений до іншої групи чи не поміщений до своєї групи за фінансовими коефіцієнтами. Наприклад, Finansbank не має належати до групи іноземних банків як іноземна установа в плані п’яти фінансових коефіцієнтів, а саме: коефіцієнти достатності власного капіталу, балансові показники, показники якості активів, коефіцієнти ліквідності та прибутковості. Таким чином, можна говорити про некоректну класифікацію.

При розгляді коефіцієнтів достатності власного капіталу виявлено, що 84% банків було класифіковано правильно. Якщо рівень коректної класифікації становить 75% для іноземних банків, серед вітчизняних банків зафіксовано 88.2% коректної класифікації. Citibank та Finansbank не є класифікованими правильно і обидва повинні бути у групі “вітчизняні банки”, оскільки демонструють характеристики внутрішніх банків. З іншого боку, Tekstil та Turkland Bank повинні бути скоріше серед іноземних банків.

Якщо взяти до уваги балансові коефіцієнти банків, то можна побачити, що 84% банків є коректно класифікованими. Іноземні банки були віднесені до правильної категорії у 62.5% випадків, тоді як цей показник для вітчизняних банків – 94.1%. Більш детально, Denizbank, Finansbank та Fortisbank не діють як інші іноземні банки і тому будуть класифіковані як вітчизняні установи. Türk Ekonomi Bank, з іншого боку, був єдиним вітчизняним банком, віднесеним до неправильної категорії.

Якщо розглядати коефіцієнти ліквідності, то 76.2% банків отримали правильну класифікацію. Це означає, що всі вітчизняні банки класифіковані коректно, але лише Arap Türk Bank та Deutsche Bank увійшли до групи іноземних банків.

Рівень коректної класифікації складає 84% для коефіцієнтів прибутковості. Стосовно цієї категорії індикаторів, вітчизняні банки продемонстрували абсолютно коректну класифікацію, тоді

як іноземні банки віднесені до правильної категорії у 50% випадків. Результати логістичної регресії показали, що Arap Türk Bank, Denizbank, Finansbank та Fortis Bank розглядатимуться скоріше як члени групи вітчизняних банків.

Коефіцієнти прибутків-витрат вказують на цілком коректну класифікацію, оскільки не виявлено жодного випадку, коли банк потрапив не до своєї групи. Тому можна стверджувати, що відношення “прибутки-витрати” відіграє важливу роль у класифікації банків Туреччини.

У 72% випадків банки потрапили до правильної категорії, коли розглядати показники частки сектора та частки групи. Іноземні банки отримали нижчий показник коректної класифікації (25%), ніж вітчизняні установи (94.1%). У групі іноземних банківських установ лише Finansbank та HSBC Bank розділили характеристики іноземних банків. Що стосується вітчизняних банків, то лише Oyakbank був невірною класифікований.

З точки зору показників філій банків 84% банків були розміщені за категоріями згідно зі своєю приналежністю до відповідної групи. Можна спостерігати 74% коректної класифікації для групи іноземних банків та 88.2% для вітчизняних банківських установ. Неправильно класифіковані іноземні банки – Denizbank та Fortis Bank, вітчизняні – Garanti Bank та Türk Ekonomi Bank.

Зауважимо, що у плані показників діяльності некоректної класифікації не спостерігається.

Після вивчення класифікації банків з використанням різних категорій коефіцієнтів автори оцінили продуктивність цих банків, застосувавши метод аналізу основних компонентів. Тут загальне середнє квадратичне пояснює мінливість груп коефіцієнтів. Теоретично, якщо основний компонент пояснює 67% загальної дисперсії, це означає, що результат є валідним у ранжуванні банків (табл. 2).

Стосовно коефіцієнтів концентрації власного капіталу було виявлено два основні компоненти з характеристичними значеннями, вищими за 1. Ці основні компоненти пояснюють 83.39% загальної дисперсії, тоді як перший основний компонент описує 57.01% загальної дисперсії.

Беручи до уваги балансові коефіцієнти як показник продуктивності, автори виявили три основні компоненти з досить високими характеристичними значеннями. Вони вказують на 92.4%

загальної дисперсії, тоді як перший основний компонент пояснює 48.7%.

Два важливі основні компоненти були виявлені в ході аналізу коефіцієнтів якості активів банків. Вони пояснюють 75.4% загальної дисперсії, а перший основний компонент пояснює 55.8% неузгодженості. У зв'язку з нестачею даних два коефіцієнта якості активів були проігноровані при обчисленні.

У коефіцієнтах ліквідності було визначено два основні компоненти. Вони пояснюють 87% загальної дисперсії, а перший основний компонент – 65%.

При розгляді прибутковості банку було виявлено лише один основний компонент з характеристичним значенням, вищим за 1, який може пояснити 80% загальної дисперсії. Для коефіцієнтів прибутковості та витрат було обчислено три основні компоненти, які вказують на 87.1% загальної дисперсії. Перший компонент пояснює 53.5% загального відхилення.

Якщо розглядати коефіцієнти, що описують частки груп банків та сектора, можна побачити, що виявлено лише один основний компонент, який пояснює 95.7% загального відхилення. Також лише один компонент виявлено по відношенню до коефіцієнтів філій банків. Пояснювальна сила цього компонента складає 77.3% загальної дисперсії. Три основні компоненти обчислено для коефіцієнтів банківської діяльності. Вони пояснюють 82.6% загальних коливань, перший компонент пояснює 37.2%.

## **Висновок**

У багатьох літературних джерелах стверджується, що іноземні банки демонструють кращі показники продуктивності, ніж вітчизняні банківські установи. Наприклад, Клаессенс та ін. (2001) виявили, що іноземні банки мають вищі прибутки, ніж внутрішні установи в країнах, що розвиваються. У даній статті представлено спірні дані стосовно цього питання. Згідно з результатами аналізу основних компонентів, який класифікує банки, використовуючи відповідні коефіцієнти, є п'ять іноземних банків серед перших десяти банків (якщо розглядати коефіцієнти прибутковості).

Результати роботи підтверджують думку Унсала та Думана (2005) про те, що державні банки, а саме T.C. Ziraat Bank, Halk Bank та Vakıflar Bank, досягають відносно кращих результатів за фінансовими показниками, ніж іноземні та приватні банки Туреччини.

Можна вказати на те, що іноземні депозитарні банки не “перевершують” турецьких аналогів. Головна причина може полягати в тому, що іноземні депозитні установи не мають достатньо філій у Туреччині. Має місце жорстка конкуренція у банківській системі; прибуток банків, як правило, надходить з операцій з кредитними картками та комісій. Наявність меншої кількості філій не дає змоги банкам залучити більше клієнтів. В результаті вони не генерують достатньо прибутків.

Таблиця 2. Результати аналізу основних компонентів по відношенню до продуктивності банків

Компонент	Коефіцієнт концентрації власного капіталу			Балансові показники			Якість активів			Коефіцієнти ліквідності			Показники прибутковості		
	Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення		
	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %
1	3,99	57,0	57,0	4,38	048	048	3,35	55,8	55,8	3,23	0,65	0,64	3,19	0,80	0,80
2	1,85	26,4	83,39	2,61	029	0,77	1,18	19,6	75,4	1,15	0,23	0,87			
3				1,32	0,14	0,92									
Ранги	Банки	Показники		Банки	Показники		Банки	Показники		Банки	Показники		Банки	Показники	
1	Yapı ve Kredi Ba	1,0035		<b>Arap Türk Bankas</b>	<b>3,99132</b>		Adabank A.Ş.	7,87696		Adabank A.Ş.	7,41612		<b>Deutsche Bank A.</b>	<b>3,67876</b>	
2	Türk Ekonomi Ban	0,8809		Turkish Bank A.Ş	2,11409		<b>Deutsche Bank A.</b>	<b>1,16838</b>		<b>Deutsche Bank A.</b>	<b>2,93742</b>		<b>Finans Bank A.Ş.</b>	<b>2,72677</b>	
3	<b>Millennium Bank</b>	0,8683		Türkiye Garanti	2,03519		<b>Arap Türk Bankas</b>	<b>1,08576</b>		Turkish Bank A.Ş	1,26025		Türkiye Cumhuriy	2,08548	
4	Alternatif Bank	0,8424		<b>Denizbank A.Ş.</b>	<b>1,93891</b>		Turkish Bank A.Ş	0,93732		<b>Citibank A.Ş.</b>	<b>0,90287</b>		<b>HSBC Bank A.Ş.</b>	<b>1,52706</b>	
5	<b>Denizbank A.Ş.</b>	0,8233		Tekstil Bankası	1,48306		Türkiye Is Banka	0,53459		Türkiye Cumhuriy	0,29264		Akbank T.A.Ş.	1,34633	
6	Oyak Bank A.Ş.	0,7676		Yapı ve Kredi Ba	1,34092		Türkiye Halk Ban	0,46466		Türkiye Is Banka	0,09077		Türkiye Halk Ban	1,18658	
7	Türkiye Garanti	0,6239		Akbank T.A.Ş.	1,15605		<b>Citibank A.Ş.</b>	<b>0,39646</b>		Türkiye Vakıflar	-0,03877		<b>Denizbank A.Ş.</b>	<b>1,1025</b>	
8	Anadolubank A.Ş.	0,5481		Alternatif Bank	1,06644		Türkiye Cumhuriy	0,28559		Akbank T.A.Ş.	-0,07393		Türkiye Garanti	0,71281	
9	Tekstil Bankası	0,5221		Türk Ekonomi Ban	0,93123		Şekerbank T.A.Ş.	0,16999		Tekfenbank A.Ş.	-0,21871		Türk Ekonomi Ban	0,60881	
10	Şekerbank T.A.Ş.	0,5094		Anadolubank A.Ş.	0,73749		Yapı ve Kredi Ba	0,15193		Şekerbank T.A.Ş.	-0,32126		<b>Citibank A.Ş.</b>	<b>0,43207</b>	
11	Tekfenbank A.Ş.	0,5074		<b>Fortis Bank A.Ş.</b>	<b>0,51144</b>		Tekfenbank A.Ş.	-0,15348		Türk Ekonomi Ban	-0,49756		Türkiye Vakıflar	0,3415	
12	<b>Fortis Bank A.Ş.</b>	0,4260		Türkiye Is Banka	0,37567		Türkiye Vakıflar	-0,28743		Turkland Bank A.	-0,51792		Adabank A.Ş.	0,18918	
13	<b>HSBC Bank A.Ş.</b>	0,4148		<b>HSBC Bank A.Ş.</b>	<b>0,30586</b>		Turkland Bank A.	-0,4447		Oyak Bank A.Ş.	-0,53433		Anadolubank A.Ş.	-0,0077	
14	<b>Finans Bank A.Ş.</b>	0,3513		<b>Finans Bank A.Ş.</b>	<b>0,29626</b>		Anadolubank A.Ş.	-0,59743		<b>Fortis Bank A.Ş.</b>	<b>-0,6011</b>		Alternatif Bank	-0,21926	
15	<b>Citibank A.Ş.</b>	0,3138		Türkiye Vakıflar	0,25754		Akbank T.A.Ş.	-0,61424		Türkiye Halk Ban	-0,65742		Türkiye Is Banka	-0,2198	
16	Türkiye Vakıflar	0,3023		<b>Millennium Bank</b>	<b>-0,21986</b>		Türk Ekonomi Ban	-0,73002		<b>Finans Bank A.Ş.</b>	<b>-0,65784</b>		Şekerbank T.A.Ş.	-0,34997	
17	Turkland Bank A.	0,2705		Tekfenbank A.Ş.	-0,23098		Türkiye Garanti	-0,77371		Tekstil Bankası	-0,71428		Yapı ve Kredi Ba	-0,62582	
18	Türkiye Is Banka	0,2652		Turkland Bank A.	-0,3118		<b>Fortis Bank A.Ş.</b>	<b>-0,84791</b>		<b>Arap Türk Bankas</b>	<b>-0,71493</b>		Tekfenbank A.Ş.	-0,77318	
19	Türkiye Halk Ban	0,2481		<b>Citibank A.Ş.</b>	<b>-0,43484</b>		<b>Denizbank A.Ş.</b>	<b>-0,93262</b>		<b>Millennium Bank</b>	<b>-0,75601</b>		<b>Arap Türk Bankas</b>	<b>-0,90419</b>	
20	Akbank T.A.Ş.	0,2430		Oyak Bank A.Ş.	-0,52834		Tekstil Bankası	-1,06315		Türkiye Garanti	-0,75871		Oyak Bank A.Ş.	-0,92246	
21	Türkiye Cumhuriy	0,2311		Şekerbank T.A.Ş.	-1,79906		<b>Finans Bank A.Ş.</b>	<b>-1,11782</b>		<b>Denizbank A.Ş.</b>	<b>-0,78639</b>		<b>Fortis Bank A.Ş.</b>	<b>-1,05625</b>	
22	Turkish Bank A.Ş	-0,234		<b>Deutsche Bank A.</b>	<b>-2,23958</b>		Alternatif Bank	-1,12284		Alternatif Bank	-1,08533		Turkish Bank A.Ş	-1,25259	
23	<b>Arap Türk Bankas</b>	-0,381		Türkiye Halk Ban	-3,15058		Oyak Bank A.Ş.	-1,15573		Anadolubank A.Ş.	-1,13337		Tekstil Bankası	-1,55071	
24	<b>Deutsche Bank A.</b>	-0,987		Türkiye Cumhuriy	-3,57269		<b>Millennium Bank</b>	<b>-1,33513</b>		<b>HSBC Bank A.Ş.</b>	<b>-1,2171</b>		Turkland Bank A.	-2,84343	
25	Adabank A.Ş.	-9,361		Adabank A.Ş.	-6,05374		<b>HSBC Bank A.Ş.</b>	<b>-1,89542</b>		Yapı ve Kredi Ba	-1,6151		<b>Millennium Bank</b>	<b>-5,2125</b>	

Продовження табл. 2. Результати аналізу основних компонентів по відношенню до продуктивності банків

Компонент	Відношення прибутків та витрат			Частка в секторі			Частка в групі			Коефіцієнти філій			Показники діяльності		
	Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення			Початкові характеристичні значення		
	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %	Загалом	% дисперсії	Сумарний %
1	6,95	0,535	0,535	2,87	0,957	0,957	2,87	0,957	0,957	5,41	0,773	0,773	2,603	0,372	0,372
2	2,48	0,191	0,726										1,888	0,270	0,642
3	1,89	0,145	0,871										1,293	0,185	0,826
Ранги	Банки	Показники	Банки	Показники	Банки	Показники	Банки	Показники	Банки	Показники	Банки	Показники	Банки	Показники	Показники
1	Deutsche Bank	11,2929	Adabank	1,36667	Adabank	1,36672	Turkish Bank	1,5286	Adabank	4,87309					
2	Finans Bank	0,9299	Arap Türk Bank	1,3488	Arap Türk Bank	1,3494	Sekerbank	1,4864	Sekerbank	2,89479					
3	Sekerbank	0,6219	Turkish Bank	1,334	Turkish Bank	1,33369	Oyak Bank	1,1431	Arap Türk Bank	2,87241					
4	Is Bank	0,5698	Turkland Bank	1,32525	Turkland Bank	1,32527	Tekfenbank	1,1094	HSBC Bank	1,7					
5	Turkland Bank	0,5033	Deutsche Bank	1,32296	Deutsche Bank	1,32273	Fortis Bank	1,1001	Fortis Bank	0,89711					
6	Tekfenbank	0,3271	Tekfenbank	1,28179	Tekfenbank	1,2806	Anadolubank	0,9062	Turkland Bank	0,70102					
7	Halk Bank	0,1828	Millennium Bank	1,27605	Millennium Bank	1,27616	Denizbank	0,8404	Finans Bank	0,40873					
8	Akbank	0,0985	Alternatif Bank	1,20214	Alternatif Bank	1,20249	Adabank	0,7158	Deutsche Bank	0,09726					
9	Garanti Bank	0,0891	Anadolubank	1,1623	Anadolubank	1,16216	Türk Ekonomi Bank	0,7096	Anadolubank	0,04198					
10	Arap Türk Bank	0,0833	Tekstil Bank	1,15975	Tekstil Bank	1,16047	Tekstil Bank	0,5999	Denizbank	-0,06575					
11	Anadolubank	-0,0664	Sekerbank	1,04952	Sekerbank	1,04956	Ziraat Bank	0,5745	Citibank	-0,13875					
12	Yapı ve Kredi Bank	-0,089	Citibank	0,92948	Citibank	0,92947	Halk Bank	0,5534	Alternatif Bank	-0,35645					
13	Vakıfbank	-0,2364	Fortis Bank	0,71446	Fortis Bank	0,71375	Millennium Bank	0,5128	Tekfenbank	-0,37081					
14	Denizbank	-0,491	Türk Ekonomi Bank	0,69153	Türk Ekonomi Bank	0,69201	Turkland Bank	0,5068	Halk Bank	-0,46072					
15	Türk Ekonomi Bank	-0,511	HSBC Bank	0,47722	HSBC Bank	0,47767	HSBC Bank	0,4515	Türk Ekonomi Bank	-0,71529					
16	Turkish Bank	-0,5155	Denizbank	0,44205	Denizbank	0,44167	Finans Bank	0,3164	Ziraat Bank	-0,72492					
17	Tekstil Bank	-0,5828	Oyak Bank	0,38095	Oyak Bank	0,38095	Alternatif Bank	0,1698	Yapı ve Kredi Bank	-0,72572					
18	Ziraat Bank	-0,5906	Finans Bank	-0,11145	Finans Bank	-0,11209	Is Bank	0,1629	Tekstil Bank	-0,87547					
19	Citibank	-0,7605	Halk Bankk	-1,09094	Halk Bankk	-1,09015	Yapı ve Kredi Bank	0,0948	Oyak Bank	-1,05976					
20	Oyak Bank	-0,9086	Vakıfbank	-1,44165	Vakıfbank	-1,44238	Akbank	0,0921	Millennium Bank	-1,09226					
21	HSBC Bank	-0,9115	Yapı ve Kredi Bank	-2,20761	Yapı ve Kredi Bank	-2,20745	Arap Türk Bank	-0,232	Garanti Bank	-1,4188					
22	Alternatif Bank	-1,1893	Garanti Bank	-2,48612	Garanti Bank	-2,48652	Garanti Bank	-0,5061	Is Bank	-1,43944					
23	Millennium Bank	-1,2221	Akbank	-2,8551	Akbank	-2,85567	Vakıfbank	-0,982	Akbank	-1,62453					
24	Fortis Bank	-1,2262	Ziraat Bank	-3,4679	Ziraat Bank	-3,46616	Citibank	-1,1482	Turkish Bank	-1,64556					
25	Adabank	-5,3977	Is Bank	-3,80415	Is Bank	-3,80433	Deutsche Bank	-10,706	Vakıfbank	-1,77218					

## Список використаних джерел

1. BERGER, A.N. (2007) International Comparisons of banking efficiency. *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 16, No. 3 (August), 119-144.
2. CLAESSENS, S., ASLI, D., HUIZINGA, K.H. (2001) How does foreign entry affect domestic banking markets. *Journal of Banking and Finance*, 25, 891-911.
3. DAGES, B., GOLDBERG, G.L., KINNEY, D. (2000) Foreign and domestic bank participation in emerging markets: Lessons from Mexico and Argentine. *Economic and Policy Review*, 6, 3, 17-36.
4. GÜNGÖR, B. (2007) Türkiye’de faaliyet gösteren yerel ve yabancı bankaların karlılık seviyelerini etkileyen faktörler: Panel veri analizi. *İktisat-İşletme ve Finans Dergisi*, 258 (September), 40-63.
5. HAAS De R., NAABORG, I. (2006) Foreign banks in transition countries: To whom do they lend and how are they financed? *Financial Markets, Institutions & Instruments*, 15, 4 (November), 159-199.
6. HASELMANN, R. (2006) Strategies of foreign banks in transition economies. *Emerging Market Review*, 7, 4, 283-299.
7. ISIK, İ., HASAN, M.K. (2002) Cost and profit efficiency of the Turkish banking industry: An empirical investigation. *The Financial Review*, 37, 257-280.
8. ÖZDAMAR, K. (2002) Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1, Kaan Kitabevi Eskişehir, p. 623.
9. KRAFT, E., HOFFLER, R., PAYNE, J. (2006) Privatization, foreign bank entry and bank efficiency in Croatia: A Fourier-flexible function stochastic cost frontier analysis. *Applied Economics*, 38, 2075-2088.
10. LENSINK, R., HERMES, N. (2004) The short-term effects of foreign bank entry on domestic bank behaviour: Does economic development matter? *Journal of Banking & Finance*, 28, 533-568.
11. NEIL T. (2002) Applied Multivariate Analysis. New York: Springer-Verlag, 445.
12. SHARMA SUBHASH (1996) Applied Multivariate Techniques, John Wiley and Sons Inc., New York, 67-71.
13. STURM, J.E., WILLIAMS, B. (2004) Foreign bank entry, deregulation and bank efficiency: Lessons from the Australian experience. *Journal of Banking & Finance*, 28, 1775-1799.
14. SPSS 10.0 Help.
15. TENNANT, D., KIRTON, C. (2007) The Impact of Foreign Direct Investment, Financial Crises and Organizational Culture on Managers’ Views as to the Finance-Growth Nexus. *Journal of Economic Issues*, XLI, 3 (September), 625-660.
16. ÜNSAL A., DUMAN, S. (2005) Türkiye’deki bankaların Performanslarının Temel Bileşenler yaklaşımı ile Karşılaştırmalı Analizi, 26-27 May, VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu: İstanbul, <http://www.ekonometridernegi.org/bildiriler/01s1.pdf>
17. ÜNSAL, A., GÜLER, H. (2005) Türk bankacılık Sektörünün Lojistik Regresyon ve Diskriminant Analizi ile İncelenmesi, 26-27 May, VII. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu: İstanbul, <http://www.ekonometridernegi.org/bildiriler/01s1.pdf>

Отримано 23.01.2008

Переклад з англ. Середи Н.

## Додаток

## 1) Фінансові коефіцієнти

Коефіцієнти, %	
Коефіцієнти достатності капіталу	Чистий прибуток (збитки) / загальний акціонерний капітал
Акціонерний капітал / (сума з урахуванням кредитного, ринкового та операційного ризиків)	Доход до оподаткування / загальна вартість активів
Акціонерний капітал / загальна вартість активів	Чистий прибуток (збитки) / оплачена частина акціонерного капіталу
(Акціонерний капітал – основний капітал) / загальна вартість активів	Структура доходів та витрат
Акціонерний капітал / (депозити / недепозитні кошти)	Чистий процентний доход після спеціальних резервів на покриття сумнівних боргів / загальна вартість активів
Балансові статті / акціонерний капітал	Чистий процентний доход після спеціальних резервів на покриття сумнівних боргів / загальні операційні прибутки
Чиста позиція, що належить до балансових звітів / загальний акціонерний капітал	Непроцентний доход (чистий) / загальна вартість активів
Чиста позиція, що стосується балансових (позабалансових) звітів / загальний акціонерний капітал	Непроцентний доход (чистий) / інші операційні витрати
Балансові коефіцієнти	Інші операційні витрати / загальні операційні прибутки
Активи / загальна вартість активів	Асигнування на позики або інші збитки по кредитах / загальна вартість активів
Активи / загальна вартість активів	Процентний доход / процентні витрати



Пасиви / загальна заборгованість	Непроцентний дохід / непроцентні витрати
Пасиви / загальна заборгованість	Загальний дохід / загальні витрати
Активи / пасиви	Процентний дохід / загальна вартість активів
Активи / пасиви	Процентні витрати / загальна вартість активів
Вклади / сума вкладів	Процентний дохід / загальні витрати
Кредити / загальна сума кредитів	Процентні витрати / загальні витрати
Позиковий капітал / загальна вартість активів	Частка у секторі
Якість активів	Загальна вартість активів
Загальна сума кредитів / загальна вартість активів	Загальна сума кредитів
Загальна сума кредитів / сума вкладів	Сума вкладів
Позики під контролем (валовий прибуток) / загальна сума кредитів	Частка у групі
Позики під контролем (чистий прибуток) / загальна сума кредитів	Загальна вартість активів
Основний капітал / загальна вартість активів	Загальна сума кредитів
Споживчі кредити / загальна сума кредитів	Сума вкладів
Ліквідність	Показники філій, млн. нових турецьких лір
Ліквідні активи / загальна вартість активів	Загальна вартість активів / кількість філій
Ліквідні активи / короткострокові зобов'язання	Сума вкладів
Ліквідні активи / загальна вартість активів	Депозити у нових турецьких лірах (TRY) / кількість філій
Ліквідні активи / (депозити X недепозитні кошти)	Депозити / кількість філій
Ліквідні активи / пасиви	Загальна сума кредитів / кількість філій
Прибутковість	Загальна кількість працівників / кількість філій (осіб)
Чистий прибуток (збитки) / загальна вартість активів	Чистий дохід / кількість філій

## 2) Перелік банків

Вітчизняні банки (неуспішні)	
Ziraat Bank	Türk Ekonomi Bank
Halk Bank	Garanti Bank
Vakıfbank	İs Bank
Adabank	Yapı ve Kredi Bank
Akbank	Іноземні банки (успішні)
Alternatif Bank	Arap Türk Bank
Anadolubank	Citibank
Oyak Bank	Denizbank
Sekerbank	Deutsche Bank
Tekfenbank	Finansbank
Tekstil Bank	Fortis Bank
Turkish Bank	HSBC Bank
Turkland Bank	Millennium Bank